

Atatürk ve Milliyetçilik

Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı ifadesinde, 1881-1938 yılları arasında yaşayan askerî, siyasî, idarî yönleriyle de, eğitimci, yön verici yanlarıyla da tarihin önde gelen şahsiyetlerinden biri hem millî hem evrensel boyutlarıyla bir ufuk insanı olan Mustafa Kemal Atatürk'ün millet, milliyet ve milliyetçilik, kavramlarına yaklaşımlarına ve bu yöndeki uygulamalarına değinilecektir. Her insan topluluğunun kendi varlığına ilişkin, bir takım kabulleri vardır. Bu kabullerin bir kısmı tarihten gelen kaynaklara, bir kısmı şartların ve ihtiyaçların biçimlendirdiği sosyolojik ve psikolojik yeni değer ve davranışlara dayanır; bu kabullenmeler ise mensupluk, aitlik işareti olan inanışlar, düşüncüler, davranışlar bütününe yol açar. Dillerin ayrıştığı zamandan başlayarak tarihe ve sosyolojiye ait atıfların ve ölçütlerin oluşturduğu benimseyişler, inanışlar ve davranışlar, gerek destanlar başta olmak üzere meydana getirilmiş olan büyük ölçüde sözlü, nadiren yazılı edebî nitelikli anonim ürünlerde; gerekse devlet kurmaya, başkalarıyla savaşarak bağımsız toplum ve devlet olarak varlığını sürdürmeye ilişkin bilgiler (sözlü-yazılı) ile güçlenmektedir. Bilindiği gibi İncil Latince idi ve Latincenin öğrenilmesi kolay değildi. Aydın olmanın da, dindar olmanın da ölçütü, Latinceye hâkim olmak sayılıyordu. İncil'in Almancaya tercümesi yalnızca papalığın güç kaybetmesi ve Protestanlık adıyla yeni bir mezhebin doğması olarak değil, millî dillerin öne çıkması olarak da yorumlanmalıdır. 1789 Fransız İhtilali ise, Avrupa'da başlayan, kişi ölçeğindeki özgürlüklerin devletlerin ve milletlerin bağımsız ve egemen olmasını hazırlayan yeni bir yapılanma modeline yol açtı. Felsefede idealizm, edebiyatta romantizm, dilde filologizm ile biçimlenen bu yeni uyanış, kavmiyetçilik (nasyonalizm) olarak adlandırıldı. Bunların sonucu olan 1826'da başlayan Alman Birliğini oluşturma hareketi, yalnız Avrupa'yı değil, Çarlık ve Osmanlı Devleti aydınlarını da etkiledi. Bu etki sonucunda ise, her biri farklı oluşturucuların doğurduğu ve yoğurduğu bir anlayışla milliyetçilik hareketleri doğdu. Osmanlı coğrafyasında, önce Hıristiyanlar millî benlik ve kimlik kavramlarına ait biçimlendirici çalışmalar yaptılar. Türkler ise, milliyetçiliği azınlıklardan kırk yılı aşkın bir zaman sonra, önce, akademik, sonra edebî ve estetik, sonra ideolojik ve politik düşünce olarak algılayıp yaygınlaştırdılar. Dile bağlı bir duyarlılık, tarihe ait kaynakları aramaya bağlı bir bilinçlenme aşaması, Milliyetçilik hareketlerinin, akademik nitelikli arayışlarını oluşturur. Yalnızca bir grup aydınının akademik arayışları olmaktan sonraki basamak ise, kavramlar etrafında toplama: Aynı coğrafyayı paylaşanlardan aynı tarihe, ortak geçmişe gelenek ve göreneklere, aynı hedeflere yapılan bu atıfları benimseyen geleceği bunlara dayanarak yeniden ve sağlam kurma duygusunda ve düşüncesinde olan insanlara nation/ulus/kavim denilmeye başlandı. Kavim (etnisiteler birliği) çeşitli ölçekteki mahallî kimliklerin, sosyal farklılıkların üst kimliğini oluşturan bir bütünlük idi. Osmanlı aydını kavmiyetçilik/nasyonalizm kavramını **Yeni Osmanlılar** hareketinin öncülerinden Ali Suavi, Namık Kemal, Ziya Paşa ile onların manevi talebesi olan Ahmet Mithat Efendi, Şemsettin Sami, Bursalı Tahir ve Ahmet Vefik Paşa, Süleyman Paşa gibi fikir adamlarının yayınlarıyla tanıdılar. Devlet bürokrasisinde ise Osmanlı Devleti'nin farklı diller, kavimler ve dinlerden oluşması dolayısı ile bu akademik nitelikli fikir hareketleriyle sıcak temas olmadı. Askeri mektepler sorumlusu (nazırı) Süleyman Paşa askerî okullarda okutulmak üzere bir tarih kitabı hazırlamış ve bunun bir bölümünü "Tevâif-i Türk" (=Türk Topulukları) başlığı altında düzenlemişti. Diğer yandan Ahmet Vefik Paşa'nın **Kamus-ı Osmanî**'si "Ağaç-eri" Oğuz, Türk, Türkmen ve benzeri başta olmak üzere Osmanlı aydınına tarihteki ve coğrafyadaki köklerini ve benzerlerini düşündüren madde başlarından oluşuyordu. Diğer yanda 1876'da (Paris) I. Oryantalistler kongresinin toplanmasının hemen ardından, Radloff'un Orhon Anıtı metinlerini okumasının doğurduğu yankılar da, Osmanlı aydınında kimlik ve aitlik konularında uyarılara yol açmıştır. Kavim, millet, ümmet, milliyet ve ırk kelimelerinin 1860'dan, 1910'lu yıllara kadar tanımlanma tartışmaları sürdü. Türk aydını, 1910'dan sonra "millet" kelimesini, nation karşılığı olmak üzere **kavim** kelimesi yerine tercih ederek kullandı. Rasyonalite (milliyet) kavramıyla

temellendirilmiş, dünya görüşü, 1910 yılından sonra **“milliyetçilik”** kavramıyla adlandırıldı. Bu akademik ve edebî uyanış göstergesi olan fikir ve duyguların yol açtığı uyarımların, daha çok İstanbul ve Balkanlarda, öncelikle de askerler arasında yankı bulduğunu söylememiz gerekir. Osmanlı Devleti hem Balkanlardaki, hem Kafkaslardaki, hem Arap dünyasıyla ilişkili coğrafyasındaki kavim ve din ayrışması yönündeki bilinçlenmeleri doğru değerlendiremedi. Diğer yandan asıl eksiklik Türk kökenli olmayanların uyanışının gecikmesidir; iki bin yıla yakın bir süredir, Asya Kıtasının çeşitli yerlerinden, farklı zamanlarda, farklı yollardan gelip, farklı kültürlerle karşılaşmış az çok etkileşim Doğu Avrupa’ya, Kuzey-Doğu Avrupaya, Balkanlara, Trakya’ya, Anadolu’ya, Kafkaslara ve Irak, İran, Suriye, Filistin topraklarına yerleşen Türk kökenli olduğu halde kendisini Türk olarak değil, topluluk adlarıyla anmaya yatkın Türk soylu gruplarca yeteri kadar anlaşılmamıştır. Yunanlıların bağımsızlıktan sonra Türklere yaptıkları zulümleri, en sonra da Kuzey Batı Trakya’da Türklere karşı katliam başlatmaları üzerine 1898 yılında Türk ordusu son bir defa Balkanlardan güneye doğru hareket etti. Kilisenin yalnızca Yunan Krallığındakileri değil Bulgarları, Hıristiyan, Arnavut ve Makedonları kızdırtması bile, Türk-Yunan Harbinin Türk ordusunun son zaferi olmasını önleyemedi. Savaşın başlangıcında Osmanlı Devleti’nin başarısını beklemeyen İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya’nın, savaş sonrasında tarafların “zaferden önceki hudutlara çekilmesi” yönündeki kararları, dünya tarihi ve Türk milleti yönünden unutulmaması gereken bir benimsenmiştir. Bu savaşın başladığı günlerde, bir balıkçının oğlu olan Mehmet Emin (Yurdakul) 1898 yılında hece vezniyle ve temiz bir Türkçe ile

“Ben bir Türk’üm! Dinim cinsim uludur”,

“Sinem özüm ateş ile doludur”

mısralarıyla başlayan manzumelerini de içine alan **Türkçe Şiirler** adlı kitabını yayımlandı. Bu kitap yalnız askerler arasında değil, ruh çöküntüsü yaşamak istemeyen okur/yazar siviller arasında da yankılandı. Bu anlamda bir uyanış ve kendine dönüş diğer bir söyleyişle **“milliyetçilik”** ifadesi oldu. Mehmet Emin Bey bu yöndeki çalışmalarını daha sonra da sürdürdü. 1914 yılı başında **Türk Sazı**, 1914 yılı sonunda **Ey Türk Uyan**, 1915’te ise, 15 Bin basılıp orduya dağıtılan **Tan Sesleri** ve **Ordunun Destanı** isimli eserlerini yayınlamıştır. Bu eserlerin ve bu yöndeki diğer yayınların hem subaylar hem asker, hem de sivil aydınlarda milliyetçilik duygu ve düşüncesinin oluşumundaki etkileri açıktır. Mustafa Kemal Atatürk 1897 Türk-Yunan Harbi sırasında Manastır Askerî İdadisi’nde öğrenci iken, bu büyük uyanışın bir parçası olan gençlerden biri olmuştur. Diğer yandan Mustafa Kemal, 1899-1902 yılları arasında İstanbul’da Harbiye, 1902-1905 yılları arasında Harp Akademisi öğrenciliği sırasında da balkanlı milletlerin uyanışına karşılık Türk toplumunun yamalı bohça yapısında olduğunu görebilmiştir. Bir taraftan feodal yapıya eğilimli Doğu ve Güneydoğu, diğer taraftan bozulmuş Tımar sisteminin yerine oluşan eşraf/âyan anlayışı; dinî kurumların milliyetçiliği reddetmek adına öfkeli tutumu, okuryazarlığın Müslüman Türk toplumu arasında nerede ise- yok denecek ölçülerde az olması, subayları üzüyordu. Ömer Seyfeddin’in Hürriyet Bayrakları hikâyesi başta olmak üzere dönemde yayınlanan birçok hikâye, roman, şiir ve tiyatro eserleri aydınımızın da, halkımızın da, bu konuda yeterli bilince sahip olmadığını gösterir. Meşrutiyetin yeniden ilan edilmesinin ardından bir süre sonra İstanbul’da bir kısmı siyasi İslamcılık adına; bir kısmı ordudaki alaylı subayların mecburi emekliliğinin getirdiği işsizlik yüzünden diğer bir kısmı ise, medreseli öğrencilerin bundan böyle askere gitmesi kararına karşı çıkmak öfkesiyle, İstanbul’da meşrutiyetin ve yeni yönetim anlayışının yıkılması talebi ile ayaklananlar 31 Mart Hadisesi adı ile bilinen bir isyan çıkardılar. Devletin iyice güçsüzleşmesi, milletin parçalanması, yeni rejimin yıkılması anlamına gelen bu isyan hareketine bütün Balkanlı devletler ve milletler memnun olmuş idi. Balkanlarda çıkan gazeteleri okuyan Türk aydınların ve genç subayların İstanbul’daki bu kızdırılmış gösterileri durdurmak üzere oluşturduğu Hareket Ordusu adıyla bastırmaya gelen kuvvetlerin Kurmay Başkanı olarak,

Mustafa Kemal, İstanbul'a ulaşmıştır. İstanbul'da Hareket Ordusu'nun başına Hüseyin Hüsnü Paşa'nın yerine Mahmut Şevket Paşa, Kolağası Mustafa Kemal'in yerine de Binbaşı Enver Bey getirilmiştir. Bu hadiselerden dört ay sonra İttihat ve Terakki Cemiyetinin ikinci büyük kongresinde yaptığı konuşmada Mustafa Kemal "Teşkilatımızı halkın içinde genişleterek **milletimize dayanan** siyasi bir parti haline" getirilmesi yönündeki uyarı konuşmasının soğuk karşılanması üzerine, bir daha siyasetle ilgilenmemek üzere askerlik mesleğine sarılır. Yüzbaşı Mustafa Kemal'in, Arnavutlukta çıkan isyanı bastırmak için (Mayıs 1910), Eylül 1911'de İtalyanların Osmanlı Devletine Harp ilan ederek bugünkü Libya'ya çıkartma yapması üzerine, gönüllü olarak Ekim 1911'de İstanbul'dan İskenderiye'ye oradan da, kara yoluyla Trablusgarp'a giderek (Aralık 1911), Tobruk, Derne, Trablusgarp, Bingazi'de İtalyanlara karşı on ay süren mücadeleleri de, milli duyarlılığı yüksek kahraman bir Türk subayı olduğunun kanıtlarıdır. Bu çalışmaları ve görevleri, Balkanlardaki büyük bozgunun onun ruhunda, vatanseverliği millî bilince dönüştüren büyük yankılar yaratması, Sofya'daki Ateşemiliter görevi sırasında Balkanlı milletlerin de, Doğu Avrupalı ve Orta Avrupalı milletlerin de, Türklere bakışını yakından görmesi, Mustafa Kemal'in milliyetçiliğine politik gerekçeler hazırladı. Diğer yandan, Selanik'ten tanıştıkları Ali Canib'in Ömer Seyfeddin, Aka Gündüz ve arkadaşlarının çıkardığı *Genç Kalemler* dergisindeki fikirleri yakından izliyordu. Ziya Gökalp'in, 1911'de **Altın Yurt** ve 1915'te **Millet** 1916'da **Lisan** ve 1917'de **Kavm** şiiirlerinin milliyetçilik yönündeki uyarımlarının Atatürk'te de yankılarını bulduğumuzu, artık kendisindeki vatanseverlik kavramının tarih ve dile dayalı duyarlılığı milliyetçi bir bilince dönüştürdüğünü rahatça söyleyebiliriz. Çanakkale Savaşları, teknolojik üstünlüğü tartışılmaz İngiltere, Fransa ve İtalya'nın, hem deniz, hem de kara savaşlarından bir 'millete' yenilmesinin olduğu kadar, Mareşal Liman Sanders'in yanılıgısına karşın Yarbay Mustafa Kemal'in önsezi ve kahramanlığının, hem albaylığa yükseltilmesini, hem Yıldırım Orduları komutanlığına getirilmesini, hem de millî bir mücadeleye liderlik edecek şahsiyetin tescilinin hikâyesidir. Atatürk Milliyetçiliği'nin, sınırları belli bir vatanın içerisindeki insanları bütünleştiren yüksek bir aitlik, mensupluk bilinci olduğunu öncelikle belirtmeliyiz. Bu aitlik ve mensupluğun Milli Mücadelenin ilk günlerinden cumhuriyetin ilanına kadar geçen zaman dilimi içerisinde, öncelikle bağımsızlığın hedeflendiği, milli gurur ve onur adına hareket edildiği de, söylenmelidir. Gerek **Milli Mücadele**, gerek Büyük Millet Meclisi'nin ilk toplantısından zaferin tamamlandığı zamana kadar geçen süredeki söz ve uygulamaları, hep bağımsız bir devlet, özgür ve onurlu bir toplum olmak ile biçimlenmiş vatanseverlik yolunda ve yönündeki çalışmalardır. Askeri zaferin biçimlendiricisi ve devlet kurucusu Mustafa Kemal'in rejim oluşturucu Gazi Paşa olarak Lozan'da tescil ettirdiği Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin adı da, Lozan'daki bu karara bağlanmış birçok hükmün de onun benimsediği "milliyetçilik" anlayışının sonucu olduğunu rahatça söyleyebiliriz. Gazi Paşa 1923'ten sonra ise, kendi millî benliği ve milli kimliği hakkında yeteri kadar bilgisi olmayan bu büyük topluluğu kaynaştırıp bütünleştirecek tarih, dil, hukuk ve davranış bilgisi ve bilinci oluşturucu değişim, dönüşüm sağlayıcı kurumlaştırmaların ve uygulamaların lideridir. Millet gerçeğinin sosyolojik bir gerçeklik olduğunu bilen ve bu yönde fikir belirten aydınlarla aynı yönde bir anlayışı genişleten Atatürk'ün, milliyetçiliği Kemalizm'in önde gelen bir ögesi haline getirdiği görülmektedir. Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, laiklikle halkçılıkla yakından ilgili olup akılcılığı, çağdaşlığı, uygarlığı, demokratikliği, bütünleştiriciliği ve barışçılığı esas alan ufku açık, donmuş ögelere yer vermeyen bir dünya görüşünün parçasıdır. Atatürk'ün milliyetçiliği, ırkçılıkla ilgisiz, totaliter faşizme kapalı, şovenizme ve komünizme yakın durmayan bir milliyetçiliktir. Atatürk'ün milliyetçilik konusunda söyledikleri ve uyguladıkları bu saydığımız özelliklere uygun düşer. Atatürk dil ve tarih araştırmalarını 1924'ten sonra, yeni rejimin, yeni eğitimin ve yeni hukukun gereği olmak; bütünleşmesi hızlandırılmış yeni toplumun benlik ve kimlik ögelerini bilim yolundan temellendirmek ve güçlendirmek üzere başlattı. Atatürk, Fuat Köprülü'ye kurdurduğu Türkiyat Enstitüsünde Türk Ocağı içinde akademik bir faaliyete dönüşmesini beklediği dil ve tarih araştırmaları'nın istediği kadar hızlı ve verimli olmadığını görünce, 1931 yılında Türk

Tarih Kurumunu, 1932 yılında Türk Dil Kurumunu kurup Türkoloji biliminin verilerinin hayatımıza taşınmasını sağladı. Devletin temel değerleri, eğitimin hareket noktası ve hedefi haline getirmek üzere, bu yöndeki bütün çalışmaların içinde bizzat bulundu. 1926 yılında, hem Sovyetler Birliğinin örtülü niyetlerine, hem kapitalizmi savunan Avrupa ve Amerika'ya, hem de içerdeki her türlü muhalifine ve yol arkadaşlarına, şu cümlelerle açıkça milliyetçiliğini ifade etmiştir: *"Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk Milliyetçisiyiz; cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürüyle dolu olursa, o topluluğa dayanan cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur"*. Atatürk milliyetçiliğinin amacı öncelikle emperyalist devletlere Türk varlığını, Türklerin bağımsız devletini ve Türk milletinin onurunu kabul ettirmek olduğu açıktır. Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve İstiklal Savaşı sırasında oluşan öz güvensizlik, onur kırıklığı ve ümitsizliği, millî özgüven duygusuna, millî onur ve ortak ümide dönüştürme yönündeki söylev ve demeçleriyle 1927'de okuduğu Büyük Nutuk'ta ortaya koymuştur. 1927 sonrası ise, büyük değişim ve dönüşümlerin temelinde milliyetçilik anlayışının doğurduğu millî eğitim, millî hukuk, millî idare, millî iktisat düşünceleri vardır: 1923 yılında savaşın hemen arkasında, söylediği şu iki ifade grubu ondaki milliyetçiliğin, hem temellerini, hem de hedeflerini göstermektedir: *"Biz, milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş ve çok ilgisizlik göstermiş milletiz. Bunun zararlarını fazla faaliyetle telâfiye çalışmalıyız. Bilirsiniz ki, milliyet kuramını, milliyet ülküsünü çözüp dağıtmaya çalışan kuralların dünya üzerinde tatbik kabiliyeti bulunamamıştır. Çünkü tarih, olaylar, hâdiseler ve gözlemler insanlar ve milletler arasında, hep milliyetin hâkim olduğunu göstermiştir ve milliyet ilkesi aleyhindeki büyük ölçüde fiilî tecrübelerle rağmen yine milliyet hissinin öldürülemediği ve yine kuvvetle yaşanıldığı görülmektedir"*. *"Millî hedef belli olmuştur. Ona kavuşacak yolları bulmak müşkil değildir; mühim olan, çetin olan o yollar üzerinde çalışmaktır. Denilebilir ki, hiçbir şeye muhtaç değiliz. Yalnızca bir şeye çok ihtiyacımız vardır: Çalışkan olmak! İçtimai hastalıklarımızı tetkik edersek esas olarak bundan mühim bir hastalık keşfedemeyiz. Hastalık budur. O halde ilk işimiz bu hastalığı esaslı surette tedavi etmektir. Milleti çalışkan yapmaktır. Servet ve onun tabi neticesi olan refah ve saadet yalnız ve ancak çalışkanların hakkıdır"*. 1930 yılında ise, *"Türkiye Cumhuriyetini kuran Türk halkına, Türk Milleti demiştir"*. Bu fikirler daha 1923 yılında söylediği yukarıdaki cümlelerin aramızdan ayrıldığı güne kadar ısrarla takipçisi olduğunu göstermektedir. 1930 yılındaki söylev ve demeçlerinde görülecektir ki, Atatürk'e göre Türk milliyetçiliği, ilerleme ve gelişme yolunda, milletlerarası temas ve münasebetlerde, bütün çağdaş milletlere paralel ve onlarla bir ahenkte yürümekle beraber, Türk toplumunun hususi seciyelerini ve başlı başına müstakil hüviyetini saklı tutmaktır. Kişi özgüven duygusunu yitirdiğinde başarıya, yaşanan güne ve geleceğe ümitle bakma gücünü de yitirir. Kişilerin, aşağılanmak ve onurlarını, özgüvenlerini, ümitlerini yıkmak yoluyla enerjilerini felç etmek mümkündür. Buna karşın, onların başarılarını açıkça kabul edip, takdir ederek ümit ve hayallerini ilgi, saygı ve sevgiyle karşılayıp destekleyerek daha güçlü, daha başarılı kılmak mümkündür. Toplumlar da böyledir. Toplumların örtülü ve açık düşmanları onu başarısız kılacak her türlü çalışmayı yapar, psikolojik, sosyolojik ve politik çöküntüyü hazırlayabilir. Millî liderler bu türden olumsuz çalışmalara karşı çıkarak özgüven duygusunun güçlendirilip, onurlu bir toplum olma yönünde üretici, yaratıcı ve savaş kazandırıcı bir duruma yahut konuma yükseltebilirler. 1930 yılında Atatürk'ümüzün **"Türk Tarihinin Ana Hatları"** çalışmasından hemen önce söylediği ancak okuduğu yüzlerce kitabın (Anıtkabir Yayınları olarak 25 ciltlik kitap halinde basılan **Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar** adındaki eserler) sonucu olduğu için tecrübî psikolojinin yöntemine uygun olan ifadesi şudur: *"Ey Türk millet! Sen... fikirde ve medeniyette de insanlığın şerefisin. Tarih, kurduğun medeniyetlerin övgüleriyle doludur... On bin yıllık kültür mirası, ruhunda bakir ve tükenmez bir kudret halinde yaşıyor... Tarih, medeniyet safında layık olduğun yeri parmağıyla gösteriyor. Oraya yürü ve yüksel! Bu senin için hem bir hak, hem de bir vazifedir!"*. Gerek dil çalışmaları, gerekse tarihî duyarlılığın bilimle desteklenmiş bilince dönüşmesi Türk kelimesini ilk defa devletin adına ve devlet örgütlenmesi ile faaliyetlerinin temelini koyan Atatürk,

onun 1932 yılında söylediği “Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu,İstanbulu,Trakyalı ve Makedonyalı hep bir ırkın evlatları ve aynı cevherin damarlarıdır”, 1933 yılındaki 10. yıl Nutkunun sonunda yer alan “Aslâ şüphem yoktur ki Türklüğün unutulmuş büyük medeni vasfı ve büyük medeni kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla atinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır (..) Ne mutlu Türküm Diyene! “ ifadeleri, temelleri ve hedefleri belli bir anlayışın, o günkü ve daha sonraki kamuoyuna emanet edilmesi anlamını taşımaktadır. Atatürk, bir benlikli ve kimlikli bütünleşme modelini, çağdaşlaşarak, aklın ve teknolojinin imkânlarından yararlanarak, en ileri teknolojiyi oluşturan toplum ve devlet anlayışı modelini yerleştirmek için on beş yıl uğraşmıştır; Atatürk’ün milliyetçiliğinin onurlu millî bütünlüğü sağlamak üzere, eğitimde, hukukta ve her türlü idari ve iktisadi yapılandırma ile uygulamalarda, büyük değişimler ve dönüşümler yaptığını biliyoruz. Atatürk, 57 yıllık hayatında yaşanan acı deneyimleri Kemalizm olarak dünyaca tanınan, fikirlerinin ve uygulamalarının hareket noktası yaptı. Atatürk, ilkelik ve geri kalmışlık göstergesi olan mahallî kimlikleri, ağalık, şeyh/şihlik gibi ekonomik ve dinî güç odakları ile feodalleşme veya sınıflaşma özentilerini de reddeden bir bütünleşme ve cumhurlamayı hâkim kılmaya çalıştı. **Atatürk’ün milliyetçiliği**, her türlü cemaatçiliği, temelsiz etnikçiliği reddetmeyi, cumhur olmayı ve çağdaş kolektif tasavvur sahipliğini, onurlu bağımsızlığın da, bilinçli benlik ve kimliğin de ön şartı sayan bir milliyetçiliktir.

Sadık TURAL

KAYNAKÇA

ATATÜRK, Mustafa Kemal, **Nutuk 1919-1927**, Yay. Haz. Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1995.

Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri (1906-1938), Bugünkü Dille Yay. Haz. Ali Sevim, İzzet Öztoprak, Mehmet Akif Tural, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2006.

BAYKARA, Tuncer, **Atatürk ve XX. Yüzyıl Türk Tarihi Araştırmaları**, İstanbul 2006.

EROĞLU, Hamza, **Atatürk ve Millî Egemenlik**, 2. Baskı, Ankara 1998.

EROĞLU, Hamza, **Atatürk ve Milliyetçilik**, Ankara 1992.

FEYZİOĞLU, Turhan, **Atatürk ve Milliyetçilik, Atatürkçü Düşünce**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1992.

GİRİTLİ, İsmet, **Atatürkçülük**, Ankara 2004.

GÖRGÜLÜ, İsmet, “Atatürk’ün Ulusal Stratejisi”, **VI. Uluslararası Atatürk Kongresi Bildirileri (2007)**.

İNAN, Afet, **Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk’ün El Yazıları**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1969.

KİLİ, Suna, **Bir Çağdaşlaşma Modeli: Atatürk Devrimi**, 10. Baskı, İstanbul 2006, Ankara 2005.

KOCATÜRK, Utkan, **Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri**, Ankara 1999.

KOCATÜRK, Utkan, **Kaynakçalı Atatürk Günlüğü**, 2. Baskı, Ankara 2007.

TURAL, Sadık, **Şahsiyetler ve Eserler**, 2. Baskı, Ankara 2006.

17/05/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ataturk-ve-milliyetcilik/?pdf=3789> adresinden erişilmiştir